

Psalmvertalingen (VOORLOPIGE VERSIE)

Voor de hedendaagse lezer of bidder, die bij de psalmen wil mediteren met de hulp van de illustraties uit het *Stuttgarter Psalter*, dient zich een probleem aan. Het Psalter uit de 9^e eeuw biedt de psalmen in een Latijnse versie, het zogenaamde *Psalterium Gallicanum*, dat teruggaat op de Griekse vertaling van de *Septuagint*. Alle hedendaagse Nederlandse vertalingen gaan echter terug op de Hebreeuwse versie van de psalmen, die vaak verschilt van de Griekse en dus ook de Latijnse. De illustraties in het *Stuttgarter Psalter* zijn soms niets te begrijpen vanuit een hedendaagse Nederlandse vertaling. In mijn commentaar bij de psalmen ben ik uitgegaan van de vertaling van Ad Bronkhorst, die gebruikt wordt in het *Getijdenboek. Gebeden voor elke dag* en in de katholieke liturgische boeken. Hieronder treft u een beknopt overzicht aan van de verschillende vertalingen en hun onderlinge verbanden.

Griekse vertaling

In de eerste drie eeuwen voor Christus werd er van de Hebreeuwse Bijbel een Griekse vertaling gemaakt voor de Joden in Egypte die geen Hebreeuws meer verstonden; de zogenaamde *Septuagint*. Ons woord *psalm* komt uit deze Griekse vertaling. Deze *Septuagint* was voor de Griekssprekende christenen de versie van het Oude Testament, die zij lazen. In het Nieuwe testament wordt het Oude Testament ook vaak geciteerd volgens de *Septuagint*. De psalmen hebben in de *Septuagint* vanaf psalm 9 een andere nummering dan in de Hebreeuwse versie. Dit werkt door in de Latijnse vertalingen die de Griekse volgen.

Latijnse vertalingen

De Latijnse vertaling, die tot aan het eind van de 4^e eeuw in Rome in gebruik was, wordt aangeduid als het *Psalterium Vetus*. Het was een vertaling van de Griekse versie, de zogenaamde *Septuagint*. Dit vormde de basis voor de eerste herziene vertaling, waartoe Hiëronymus van paus Damasus de opdracht kreeg en die het *Psalterium Romanum* genoemd wordt. Omdat hij met het resultaat niet gelukkig was herzag hij zijn herziening en dit psalmenboek zou onder de naam van *Psalterium Gallicanum* in het Getijdengebed gebruikt worden, tot ongeveer 1950. Het is deze vertaling die wij aantreffen in het *Stuttgarter psalter*. Hiëronymus was trouwens ook met zijn tweede herziening niet gelukkig en heeft alsnog een vertaling gemaakt op basis van de Hebreeuwse grondtekst, het *Psalterium iuxta Hebraeos*. Dat heeft echter nooit een plaats gekregen in de liturgie. Pas in de 20e eeuw werd de Latijnse vertaling van de Bijbel, de Vulgaat grondig aangepakt, omdat deze te ver van het Hebreeuwse origineel afstond.

In 1944 was de Latijnse vertaling, gebaseerd op het Hebreeuws klaar en in 1945 kwam de pauselijke toestemming deze vertaling, die de naam *Psalterium Pianum* kreeg – vernoemd naar Paus Pius XII – te gebruiken voor het Getijdengebed. Verplicht werd het gebruik echter niet. Belangrijk kenmerk van deze psalmvertaling is o.a. de letterlijke vertaling van de metaforen die in het Hebreeuwse origineel voor God gebruikt worden en die in het *Psalterium Gallicanum* weg vertaald waren op basis van de Griekse vertaling.

Overigens was het *Psalterium Pianum* geen lang leven beschoren. In 1969 waren de Benedictijnen klaar met de herziening van de Vulgaat, de *Nova Vulgata*, en het herziene psalterium werd vanaf 1971 door Paus Paulus VI verplicht gesteld voor het Latijnse Getijdengebed. Deze herziene versie van de psalmen leunt qua taalgebruik dicht aan tegen het *Psalterium Gallicanum*.

Katholieke vertalingen

In 1957 werden de eerste onberijmde Nederlandse vertalingen van de psalmen uitgegeven op basis van de melodieën van de Franse componist Joseph Gelineau: *Psalmen in Nederlands proza*. Vier van de zeventien psalmen maken nog steeds deel uit van de bundel *Gezangen voor Liturgie* uit 1984.

Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) bood de mogelijkheid om de liturgie in de volkstaal te vieren en daardoor groeide de behoefte aan nieuw repertoire. In 1967 verscheen de uitgave *Vijftig Psalmen* van de hand van Huub Oosterhuis en Michel van der Plas in samenwerking met Pius Drijvers en Han Renckens .

In 1969 verscheen bij de Katholieke Bijbelstichting (KBS) een vertaling van de psalmen onder de eenvoudige naam *Psalterium*, gemaakt door de Dominicaner pater Ad Bronkhorst. Deze vertaling vormde de basis voor het *Getijdenboek. Gebeden voor elke dag*, dat in 1970 verscheen. Het bijzondere van de psalmvertaling van pater Bronkhorst is dat deze is gebaseerd op het *Psalterium Pianum*, dat nog volop in de roulatie was toen hij aan zijn vertaling begon, maar waar hij ook bewust voor heeft gekozen, met voorbij gaan aan het *Psalterium Gallicanum*. De reden daarvoor was dat het *Psalterium Pianum* dichter bij het originele Hebreeuws ligt, een taal die Bronkhorst niet beheerste.

In 1972 kwam de katholieke Bijbel Stichting met een andere vertaling van de psalmen, gemaakt door *Ida Gerhardt en Marie van der Zeyde*, op basis van het Hebreeuwse origineel, die in 1978 opgenomen werd in de Willibrordvertaling. Deze vertaling wordt in enkele abdijen in Nederland en Vlaanderen gebruikt, maar voor het *Getijdenboek* bleef men kiezen voor de vertaling van Bronkhorst. Een van de redenen was het eenvoudige taalgebruik van Bronkhorst. Maar de belangrijkste reden was de christologische interpretatie die in de andere Nederlandse vertalingen ontbrak. Om dit aspect nog te versterken werd Bronkhorst gevraagd om zijn vertaling in deze richting bij te werken.

De vertaling van Bronkhorst kwam ook terecht in het *Lectioarium*, het officiële lezingenboek van de Rooms-Katholieke Kerk.

Omdat de vertaling van Gerhardt en van der Zeyde niet in de lijn lag van de Willibrordvertaling gaf de Katholieke Bijbel Stichting in 1982 een nieuwe psalmvertaling uit, *De Psalmen*, vertaald door N. Tromp en anderen. Deze werd opgenomen in de ‘nieuwe’ Willibrordvertaling van 1995. Naar deze vertaling o.a. wordt op de website via een link verwezen.

Protestantse vertalingen

In de protestantse traditie werden en worden berijmingen van de psalmen gezongen op melodieën uit de 16^e eeuw, de zogenaamde Geneefse psalmmelodieën. Voor het in 1973 verschenen *Liedboek voor de Kerken* werden nieuwe berijmingen gemaakt. Sinds 2002 is het project *Psalmen Nu* bezig een nieuwe berijming te maken, die ook op moderne door popmuziek geïnspireerde melodieën wordt gezet.

In 2004 verschijnt de *Naardense Bijbel*, een vertaling van de hand van de predikant Pieter Oussoren. De psalmen worden in 2008 apart uitgegeven, met een refrein en te gebruiken abdijsonten voor elke psalm, onder de titel *Voor de liefste een lofzang*.

Oecumenische vertalingen

Nieuwe Bijbel Vertaling

Naar deze vertaling o.a. wordt op de website via een link verwezen.